

Zagreb, 04. 9. 2009.

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
n/p. predsjednice, gđe. Jadranke Kosor

**REAGIRANJE POVODOM RJEŠENJA I ODLUKE USTAVNOG SUDA O PRIMJENI ZAKONA O
OPROSTU I PRAVU NA ODŠTETU**

U proteklih nekoliko mjeseci Ustavni sud je donio dva rješenja i jednu odluku te su predmeti na koje se odnose završili su svoj pravni put u Republici Hrvatskoj nakon skoro punih 18 godina. Radi se o tri predmeta koja reprezentativno prikazuju stradanja Srba na područjima izvan izravnog ratnog djelovanja te njihovo kasnije pravosudno mrcvarenje.

Srpsko narodno vijeće kao savjetodavno i koordinativno tijelo srpske zajednice u Hrvatskoj, utemeljeno na vrijednostima demokracije, civilnog društva i tolerancije mora reagirati na ovakve odluke i podsjetiti kako Ustavni sud u ovim odlukama nije rješavao samo o proceduralnim pitanjima, kako se na prvi pogled čini, već o ljudskim sudbinama koje su predstavljale stradanja hrvatskih građana srpske nacionalnosti na područjima na kojima je važio ustavni i pravni poredak Republike Hrvatske.

Predmet Šeatović / Vujić

Ustavni sud je donio rješenja Broj U-III-739/2009 i U-III-740/2009 od 26. svibnja 2009. sa identičnom izrekom, da se ustavna tužba odbacuje i identičnim obrazloženjem, kako podnošenje ustavne tužbe protiv odluke suda prvog stupnja nije dopušteno iz razloga što nije ispunjena jedna od pretpostavki za podnošenje ustavne tužbe - iscrpljenost pravnog puta. I to je bilo sve od obrazloženja.

Ustavna tužba u prvom predmetu je podnesena od strane Ane Vujić, Nikice Vujića i Vesne Rakić dok u drugom predmetu je to učinila Marica Šeatović protiv iste sudske odluke - rješenja Vojnog suda u Zagrebu, broj: Kv-668/92, K-42/92 od 10. studenog 1992.

Put do ovakve odluke za oštećene Anu Vujić i Maricu Šeatović je započeo 21.11.1991. kad su pripadnici 1. brigade HV-a upali u njenu obiteljsku kuću u Novskoj. Tom prilikom Dubravko Leskovar je pucao u Rašković Mišu, ubo ga nožem više puta u predjelu prsnog koša i te rezao po mošnjama. Nadalje je pucao u Vujić Ljubana te ga izbo nožem uz amputaciju više prstiju i spolovila, dok je Mihajla Šeatovića „samo“ ustrijelio šest puta. U isto vrijeme Damir Raguž je Sajku Rašković prisilio da ode u spavaću sobu, tražio od nje da se skine i legne gola nakon čega je u nju pucao te joj prerezao vrat nožem.

Vojno tužiteljstvo u Zagrebu je podignulo optužnicu br. KTV-571/92 od 23.03.1992. za kazneno djelo u ubojstva, kvalificirani oblik, iz naročito niskih pobuda, iako se radilo o klasičnom primjeru ratnog zločina nad civilima.

Iz sudsko-psihijatrijskog nalaza i mišljenja za oba okrivljenika proizlazi da su okrivljeni u vrijeme izvršenja djela bili uračunljivi te da promatranjem okrivljenih nisu dijagnosticirane nikakve teže psihičke smetnje ili poremećaji koji bi uvjetovali potrebu primjene čl.12 tada

važećeg Krivičnog zakona (Krivično djelo počinjeno iz nehata) Dakle, počinitelji su bili potpuno svjesni svih svojih radnji. Dapače, oba okrivljena su smatrali i osjećali da nisu krivi za djela koja su im stavljena na teret - što su izjavili i na sudu. Ipak, Vojni sud donosi rješenje K-42/92 od 10.11.1992. kojim primjenjuje Zakon o oprostima od krivičnog djela počinjena u oružanim sukobima u ratu protiv Republike Hrvatske (NN 58/92) te obustavlja postupak protiv okrivljenih, a troškovi postupka padaju na teret proračuna. Sud u rješenju navodi da postoji „osnovana sumnja“ da su počinili djelo koje im se stavlja na teret, ali su ga počinili u svezi sa ratom nametnutim od strane okupatorske armije, pa shodno tome da se na njihove postupke imaju primijeniti odredbe Zakona o oprostima.

Pravna pouka rješenja daje uputu Vojnom tužitelju da ima pravo uložiti žalbu u roku od 24 sata od primitka, Vrhovnom sudu. Kako se tužitelj nije žalio, rješenje je 13.11.2009. postalo pravomoćno.

Maricu Šeatović i Anu Vujić navedeno rješenje dostavljeno je ove godine - kad su već stupile na snagu izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku koji više ne dopušta obnovu postupka zbog pogrešne primjene Zakona o oprostima. Time je isključena i svaka mogućnost da same isprave nanese nepravdu kroz kazneni postupak. Država putem državnog odvjetništva nije do sada pokušala pokretanjem zahtjeva za zaštitu zakonitosti barem utvrditi povredu primjene zakona i priznati svoju grešku u kvalifikaciji zločina i neulaganja žalbe na rješenje kojim je nezakonito primijenjen zakon o oprostima.

Primjena Zakona o oprostima

Sam Ustavni sud je ranije već odlučivao o pogrešnoj primjeni Zakona o oprostima u Odluci broj U-III / 791 / 1997 od 22.05.2009. koja se odnosila na slučaj ubojstva Josipa Reihl-Kira. Tom odlukom Sud je zauzeo nekoliko važnih stajališta:

1. Priznao je pravo na podnošenje ustavne tužbe članovima uže obitelji koji su oštećeni zločinom „u konkretnom slučaju kazneni postupak je pokrenuo i optužnicu podnio državni odvjetnik, koji nije legitimiran za podnošenje ustavne tužbe. No, zbog te okolnosti, podnositeljica ustavne tužbe - braćni drug (kao dijete) umrlog oštećenika, koji je bio žrtva konkretnog kaznenog djela, ne mogu biti lišeni ovlaštenja za zaštitu svojih ustavnih prava.

Takvo stajalište se može primijeniti na Maricu Šeatović i Anu Vujić.

2. Sud je u konkretnoj odluci utvrdio da se načelo *ne bis in idem*, ugrađeno i u Ustav RH, ne može primijeniti u slučajevima primjene Zakona o oprostima, „jamstvo optuženiku (osuđeniku) da mu se neće ponovno suditi za djelo za koje je već bio suđen, odnosno za koje je donesena pravomoćna sudska odluka, prvenstveno odnosi na presudu kojom se sudilo o meritumu spora, a ne na rješenje o obustavi postupka.“

3. Treće stajalište Ustavnog suda se odnosi na samo tumačenje primjene Zakona o oprostima: *Oprost od kaznenog progona i kažnjavanja (čak i kad se radi o “općem oprostima”) je iznimno stanje koje proturječi općem pravilu da svatko treba odgovarati za kazneno djelo koje je počinio. Zbog toga, odredbe o oprostima treba tumačiti razborito i uz nužni oprez, tako da oprost ne prijeđe u svoju suprotnost, tj. da ne dovede u pitanje svrhu zbog kojeg je zakon donesen. Zbog toga sintagmu “u svezi s agresijom, oružanom pobunom ili oružanim sukobima” (u pozitivnom i negativnom izričaju) treba tumačiti tako da ta sveza treba biti neposredna i bitna, da bi se mogle primijeniti odredbe o oprostima.*

4. Na kraju, Sud zaključuje kao najvažnije „*da se u kaznenom postupku trebalo raspravljati o obilježjima kaznenog djela od kojih ovisi postojanje ili nepostojanje kaznene odgovornosti optuženika, pa time i je li se mogao uopće primijeniti Zakon o oprostima. A kada je povreda Zakona učinjena na tako grub način, kada je primijenjen Zakon kojeg očigledno nije trebalo primijeniti, onda se radi, prema stalnoj praksi Ustavnog suda, o povredi načela jednakosti.*“

Navedena odluka Ustavnog suda je bila na tragu jedne druge odluke kojom je Sud očitovao o primjeni Zakona o oprostima.

Ustavni sud u predmetu U-III / 492 / 1994 je odlučivao o tužbi u kojoj podnositelji ustavnih tužbi smatraju da su im osporenim presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kao i osporenim prvostupanjskom presudom, povrijeđena ustavna prava. Osnovanost ustavnih tužbi posebice nalaze u činjenici da su sudovi u njihovom slučaju odbili primijeniti odredbu članka 1. stavka 1. tada važećeg Zakona o oprostima od krivičnog progona i postupka za krivična djela počinjena u oružanim sukobima i u ratu protiv Republike Hrvatske. U konkretnom slučaju radi se o slučaju ubojstva Ante Paradžika, istaknutog člana HSP-a.

Vrhovni sud Republike Hrvatske, presudom broj: Kž-21/94 od 23. veljače 1994., na str. 7 zauzima stav: "*Nisu u pravu optuženi V. G. Ž. i P. P. kada tvrde da je trebalo obustaviti postupak na temelju Zakona o oprostima....Oprost se može priznati samo za krivična djela koja su u neposrednoj svezi s ratnim operacijama, vojnom službom i sl., a ne i za krivična djela učinjena uz prekoračenje službenih ovlaštenja pripadnika policije*

Ustavni sud je utvrdio da podnositeljima ustavnih tužbi u konkretnom slučaju nije povrijeđeno ustavno i prihvaća stajalište Vrhovnog suda izraženo u osporenoj presudi. Ustavni sud je dao ovakvu interpretaciju iako sam konstatira da se preispitivanje pravilne primjene materijalnog prava ne može ocijeniti bez zadiranja u potpunost i pravilnost činjeničnih utvrđenja, što u konačnici znači zadiranje u nadležnost sudova i time povredu njihove ustavne samostalnosti i neovisnosti (članak 115. stavak 2. Ustava).

U slučaju Šeatović i Vujić, Ustavni sud je ostao nijem, ne upuštajući se u ocjenjivanje postupanja sudova ni samo činjeničnog stanja.

Postupak radi naknade štete i predmet Mileusnić

Oštećene M. Šeatović i A. Vujić su pokrenule i građansko-pravni postupak radi naknade štete protiv Republike Hrvatske. Parnica protiv države im nije donijela zadovoljštinu već su na neki način kažnjene zbog samog podnošenja tužbe.

Marica Šeatović je podnijela tužbu 12.07.2004. protiv RH radi naknade štete koju su joj nanijeli pripadnici hrvatske vojske. Općinski sud u Novskoj, presudom od 10.12.2004. odbija njen zahtjev, a Županijski sud u Sisku svojom odlukom od 18.05.2006. potvrđuje takvu odluku uz konstataciju da je nedvojbeno da su počinitelji ubojstva Mihajla Šeatovića bili pripadnici hrvatske vojske, ali su postupali bez naredbe zapovjedništva jedinice kojoj su pripadali, te nema nikakvih dokaza ili indicija za drukčije činjenično stanje.

Prema stavu Županijskog suda, Općinski sud u Novskoj je pravilno zaključio da RH ne može odgovarati za počinjenu štetu stoga što šteta nije počinjena u vršenju vojne službe ili u

svezi s tom službom čime je pravilno primijenjena odredba čl.3 Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata („NN“ 117/03) (čl. 3 propisuje da RH odgovara za štetu koju su tijekom Domovinskog rata od 17.kolovoza1990 do 30.lipnja 1996. uzrokovali pripadnici hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s tom službom. Marica Šeatović kao tužiteljica je morala platiti sudske troškove, a koji su joj naplaćeni prisilno putem ovrhe (Općinski sud u Novskoj broj Ovr 357/06).

Uspoređujući presudu Vojnog suda u Zagrebu koji je primijenio Zakon o oprostima jer su počinitelji počinili zločin *u svezi sa ratom nametnutim od strane okupatorske armije*, sa presudom Županijskog suda u Sisku koji zaključuje *da RH nije odgovorna jer nije bilo naredbe pa šteta nije nastala u svezi s vojnom službom*, može se zaključiti da sudska praksa nije naklonjena nespornim žrtvama rata srpske nacionalnosti koje pokušavaju pronaći pravdu na sudu.

Vrhovni sud je rješenjem broj Rev 364/07-2 od 26.03.2008. povodom revizije ukinuo presude Općinskog suda u Novskoj i Županijskog suda u Sisku, ali to ipak daje male nade Marici Šeatović i Ani Vujić da će doći barem do materijalne zadovoljštine.

Što ih čeka u građanskoj parnici protiv države pokazuje Ustavni sud u uvodno spomenutoj Odluci broj: U-III-1846/2007 kojom je jednoglasno odbio tužbu Petra Mileusnića čiji je predmet neposredno povezan sa predmetom Šeatović i Vujić.

Mjesec dana nakon zločina nad obitelji Šeatović i Vujić, 18.12.1992. u obiteljsku kuću Petra Mileusnića su ušli petorica uniformiranih vojnika sa čarapama na glavi. Propucane i ubijene su odmah supruga Vera Mileusnić, kćer Goranka Mileusnić te susjeda Blaženka Slabak kojoj je odrezan i prst. Sam Petar je propucan sa četrnaest metaka, a jedan od zločinaca mu je nožem probio dlan zabivši ga u parket.

Kazneni postupak je obustavljen primjenom Zakona o općem oprostima dana 02.studenog 1992. protiv Željka Dervina, Dubravka Leskovara i Dejana Milića. Dok je Vojno tužiteljstvo u Zagrebu, rješenjem broj: Ktv-518/92 od 23.03.1992. godine odustalo je od gonjenja okrivljenih Ivana Grgića i Zdravka Pleseca.

Kako počinitelji nisu kažnjeni Petar Mileusnić je podnio tužbu radi naknade štete. Općinski sud u Novskoj je presudom odbio tužbeni zahtjev naloživši Mileusniću da plati parnične troškove. Županijski sud u Sisku svojom presudom i Vrhovni sud Republike Hrvatske svojim rješenjem broj Rev 106/07-2 od 21.02.2007. povodom revizije potvrdili su takvu odluku.

Ustavni sud je ostao zadnja nada za materijalnu zadovoljštinu i privid pravde, ali Sud u svojoj odluci ne nalazi nikakve povrede ustavom zajamčenih prava.

Sud konstatira da su sudovi u parničnom postupku pravilno primijenili materijalno pravo obrazloživši svoje stajalište, a koje nedvojbeno nije posljedica proizvoljnog tumačenja i samovoljne primjene mjerodavnog materijalnog prava. Naime, sudovi su zaključili da nije utvrđeno da je šteta predmet tužbenog zahtjeva nastala počinjenjem kaznenog djela, s obzirom da je kazneni postupak obustavljen pravomoćnim rješenjem kao i da je nastupila zastara.

Pravilno je primijenjen zastarni rok iz. Čl.376. st.1 Zakona o obveznim odnosima, prema kojem potraživanje zastarijeva za tri godine od kad je oštećenik saznao za štetu i osobu koja je štetu učinila. U svakom slučaju, potraživanje zastarijeva za pet godina od kada je šteta nastala.

Kako je šteta nastala 18.12.1991. to je i zastara nastupila 18.12.1996., tužba radi naknade štete je podnesena tek 22.12.2004.

Dulji zastarni rok predviđen u čl.377.ZOO-a za štetu nastalu kaznenim djelom se nije mogao primijeniti zbog zaključka sudova kako šteta nije nastala kaznenim djelom.

Takav ishod čeka Maricu Šeatović i Anu Vujić ukoliko se obrate Ustavnom sudu povodom svojih zahtjeva radi naknade štete.

U kontekstu građansko pravnih zahtjeva radni naknade štete svakako treba istaknuti i Odluku Ustavnog suda broj U-I-2820/2003,U-I-2920/2003,U-I-506/2004 i U-I-319/2006 od 19.11.2008. u kojoj ovaj Sud nije prihvatio prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom *Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata* (Narodne novine broj 117/03.).

Ustavni sud je u rješenju, međutim, izrazio i pravno stajalište da se strankama koje su izgubile sporove pred domaćim sudovima primjenom mjerodavnih odredbi tog Zakona, a svoje su tužbe podnijeli do stupanja na snagu Zakona o dopunama ZOO-a iz 1999. na temelju općih odštetnih pravila ZOO-a, ne bi trebali naplaćivati sudski troškovi. To pravno stajalište Ustavnog suda obvezujuće je za sve.

Nažalost tim pravnim stajalištem se oštećene obitelji Šeatović, Vujić i Mileusnić, koji su svoje tužbe podnijeli 2004. neće okoristiti, već će morati platiti parnične troškove za razliku od počinitelja zločina koji su amnestirani, a troškovi podmireni proračunom.

Zločini kao masovna pojava

Objektivni promatrač postavlja pitanje da li su ovakvi zločini bili izolirani incidenti ili se radilo o masovnoj pojavi?

Zločini u Novskoj koji su počinjeni bez kazne za poznate počinitelje bi se mogli podvesti pod incidente kad bi se radilo samo o tim slučajevima.

Između zločina koji su opisani, u Novskoj se dogodio još jedan, u njemu su stradali Mirko i Marica Keleuva, Jela i Andrija Uzelac u svojoj obiteljskoj kući. Počinitelj zločina je bio poznat, Zenel Krasniqi iz Dečana na Kosovu, a koji je čak 25.3.1999. na Županijskom sudu u Sisku osuđen u odsutnosti na 20 godina zatvora, tako da, nažalost,počinitelj nije i završio u zatvoru.

Krvava bilanca je tako iznosila 11 ubijenih u mjesec dana, jedna presuda na 20 godina u odsutnosti, nitko u zatvoru, Republika Hrvatska nije odgovorna, oštećeni su dužni platiti parnične troškove.

U gradovima širom Hrvatske u to vrijeme možemo pronaći iste ili slične primjere. U Sisku su bila brojna ubojstva i nestanci hrvatskih građana srpske nacionalnosti, poput otmice Vase Jelića kojeg su odvele uniformirane i maskirane osobe za vrijeme policijskog sata, da bi nakon tri mjeseca bio pronađen mrtav. Počinitelji nisu nikad pronađeni, a supruga Ana Jelić danas ima založno pravo na obiteljskoj kući čime se država osigurala da će naplatiti parnične troškove od 50.000 kuna uz kamate, zbog podnesene tužbe protiv države.

Petar Pajagić, diplomirani ekonomist, radio u Rafineriji, 20. rujna 1991. izveden iz svog stana s lisicama na rukama u pratnji triju osoba u crnim odorama i s maskama na licu, u zelenom policijskom vozilu. Bačen je u Savu.

Nikola Trivkanović (1942.), bio je radnik Poduzeća za ceste Sisak. Pred njegovu je kuću 25. kolovoza 1994. stao bijeli kombi, u kojem se dovezlo devet uniformiranih osoba. Kasnije je Sava izbacila leš kojeg je bila polomljena noga, na više mjesta izboden nožem, a na tijelu je bilo i dvadesetak prostrijelnih rana. Zoran Trivkanović (22god.), stradao je na isti način kao i otac Nikola. Berislav Trivkanović (17 god.), stradao na isti način kao otac Nikola i brat Zoran; leš nije nađen.

Istu sudbinu je doživjela obitelj Vila. Marko Vila rođen 1928., piljar, ubijen 25. kolovoza 1991. na obali Kupe ispred zgrade MUP-a hicem u glavu, a potom bačen u rijeku; pokopan na obali Kupe, poslije prenesen na sisačko groblje, sva mu je imovina opljačkana. Evica Vila (1933.), odvedena sa suprugom Markom i ubijena. Željko Vila (1963.), sin Marka i Evice, na livadi nedaleko od kuće usmrćen je s četiri uboda nožem istoga dana kad su mu ubijeni roditelji, a potom mu je glava smrskana tvrdim predmetom. Mladen Vila (1951.), sin Marka i Evice, također je ubijen.

Popis sisačkih žrtava je poduži, preko stotinu imena, a skoro jedini procesuirani slučaj ratnog zločina nad sisačkim civilima okončan je oslobađajućom presudom. U njemu su optužena dvojica sisačkih policajaca Stanislav Gavron i Ivan Hubelić za ubojstvo civila. Zločin se dogodio 5. travnja 1992. na obali Save. Tijelo ubijenog civila nikad nije pronađeno. Istraga je pokrenuta tek nakon 2001. Pokrenuto je i suđenje, ali sisački je Županijski sud ustvrdio da nema dovoljno dokaza i oslobodio optužene.

Ove godine pokrenuto je tek drugo suđenje za zločine u Sisku koje je završilo sa prvom osuđujućom presudom, a koja je trenutno nepravomoćna. Radi se o slučaju Miloša Čalića koji se liječio od teške depresije uzrokovane stalnim prijetnjama smrću na psihijatrijskom odjelu Kliničkog bolničkog centra „Rebro“. U Zagreb je došao nakon što mu je u rujnu 1991. minirana kuća u Sisku. Njega su 09.10.1991. četiri osobe odvele iz bolnice Rebro i kombijem dovezli u Sisak, a potom u šumu Brezovica, gdje su ga usmrtili hicima iz automatske puške. Čalićevo tijelo nađeno je sutradan na mjestu ubojstva. Županijsko državno odvjetništvo u Sisku je podiglo optužnicu protiv Ivica Mirića zbog počinjenja kaznenog djela ratnog zločina protiv civilnog stanovništva tek 01.04.2009., da bi Županijski sud u Sisku donio presudu kojim je Mirić kažnjen na 9 godina zatvora. Skoro punih 18 godina je prošlo od 10.10.1991., kada je dan poslije Čalićeva odvođenja, liječnik koji je liječio ubijenog Čalića sastavio je izvještaj o njegovu odvođenju navodeći ime optuženog kao osobu umiješanu u odvođenje. Čekanje na pokretanje kaznenog postupka u ovom slučaju jasno pokazuje kolika je bila volja da se zločini nad hrvatskim građanima srpske nacionalnosti kazne.

Zagreb je također bio poprište zločina. Dana 23.11.1991. u večernjim satima u obiteljsku kuću Sonje i Bogdana Grgić su upale dvije uniformirane osobe koje Bogdana odvođe. Nikad više nije pronađen.

Istog dana je nestao i Damjan Žilić. Već sljedećega jutra je pronađen mrtav na zagrebačkom smetlištu Jakuševac, a policija je brzo pronašla ubojice, Robert Ahmetagića, Damir Šarića, Dragan Kostrića i Vinko Kovačevića.

Vojni sud je primijenio Zakon o oprostima i obustavio kazneni postupak. U obrazloženju rješenja stoji da su okrivljeni "inkriminirano krivično djelo izvršili u svezi s ratom protiv RH", da su "svi optuženi pripadnici ZNG-a, odnosno Hrvatske vojske" te da je, prema podacima iz raznih dopisa i iskaza svjedoka, "oštećeni Damjan Žilić kontinuirano pročetnički djelovao na području Petrinje".

S tri uboda nožem ubijen je 17.11.1992. na kućnom pragu Milan Krivokuća, bivši željeznički sindikalni vođa koji je ranije dobio otkaz. Krvav, doteturao je do kuhinje i supruzi stigao reći da ubojice nije prepoznao i da se radi o dva muškarca. Istraga nije dugo provedena, a ubojice do danas nisu pronađene. Njegova obitelj je primala prijetnje i nakon njegove smrti.

Ubojstvo obitelji Zec kao najpoznatiji zločin, nije dobio svoj pravosudni epilog, ubojice nisu osuđene. U ubojstvu Marije, Aleksandre i Mihajla Zeca 7. prosinca 1991. sudjelovali su Munib Suljić, Siniša Rimac, Igor Mikola, Nebojša Hodak i Snježana Živanović, članovi pričuvne policije. Okružni sud u Zagrebu oslobodio je optužbe optužene za ubojstvo obitelji Zec 09.07.1992. Istrazna sutkinja ih po zakonu nije imala pravo saslušavati bez prisutnosti odvjetnika, jer su bili osumnjičeni za kvalificirano, a ne obično ubojstvo, pa su njihova priznanja u kojima su potanko u detalje opisali egzekuciju dvanaestogodišnje djevojčice sa šest metaka u potiljak, dobila status nevaljanih dokaza. Sudsko vijeće Okružnog suda odlučilo je da ostali prikupljeni dokazi nisu dovoljni da kazni osumnjičene. Iza tako zaključenog slučaja ostale su brojna pitanja zašto sud nije uzeo u obzir policijsko vještačenje vozila, koje je nedvojbeno pokazalo da su se na sjedalu kombija u kojem su vozili otete Mariju i Aleksandru Zec nalazila vlakna tkanine koja odgovaraju vlaknima odjeće s njihovih mrtvih tijela. I zašto sud nije kao svjedoke nikada pozvao preživjelu djecu obitelji Zec, koji su policiji potanko opisali što se dogodilo, a potom su i identificirali ubojice svojih roditelja?

Počinitelji zločina nad obitelji Zec se nisu zaustavili samo na tom zločinu. Munib Suljić, Igora Mikola, Siniša Rimca, Miro Bajramović i Branka Šarić su sudjelovali u odvođenju i ubojstvima na Pakračkoj poljani.

Iz sabirnog centra na Zagrebačkom velesajmu (Paviljon 22), iz vojnog pritvora Kerestinec, te iz mjesta u zapadnoj Slavoniji Srbe civile, ratne zarobljenike i nepoćudne Hrvate odvodili su u logor u Pakračkoj Poljani. Kaznena prijava bila je podnesena 3. veljače 1992. no istraga nije bila dovršena sve do 1997. Sudski epilog Pakračke poljane je presuda Vrhovnog suda od 10. svibnja 2006. broj: I Kž 81/06-7., počinitelji su osuđeni samo za ubojstvo nepoznatog muškarca po nadimku Saša i odvođenje Miloša Ivoševića, Rade Pajića i Marka Gruića koje su kasnije ubili nepoznati počinitelji.

U Karlovcu unatoč kaznenoj prijavi i živim svjedocima tragedije obitelji Roknić pravosuđe nije pokrenulo postupak da se rasvijetle događaji od 05.10.1991. kad su u kuću upale osobe u maskirnoj uniformi te usmratile Marka Roknića, Dragicu Ninković i četrnaestogodišnju Danijelu Roknić. Branka i Nenad Roknić su preživjeli masakr u kojem su sudjelovali i njihovi susjedi koje su prepoznali. Posebno je mučno bilo ubojstvo maloljetne Danijeke koju je majka sakrila ispod stola i prekrila plahtom u nadi da je spasi. Ubojice su joj

pucale u leđa unatoč molbama majke Branke da je poštede ili bar da pozovu liječničku pomoć nakon što je pogodena. Maloljetna Danijela je umrla od posljedica ranjavanja istog dana, dok su majku Branku Roknić koja je ubojice gledala u oči i zapomagala, poštedjeli radi njene hrvatske nacionalnosti.

U Ogulinu su privođeni hrvatski građani srpske nacionalnosti paušalno, bez opravdanog razloga. U policijskoj stanici su ispitivani i batinani, a jedan od stražara je automatskom puškom usmrtio Dušana Plećaša, Božu Mandića i Nikolu Papića. Za nezakonita privođenja, batinanja i ubojstva nije nitko odgovarao.

Pokraj Virovitice u selu Borovi, 10. 01 1992. dvojica hrvatskih vojnika Darko Pil i Ivica Majetić dolaze u kuću Duška Šaponje, Dubravke Jagodić i njihovo dvoje maloljetne djece. Duška odvođe i likvidiraju, izrešetavši ga sa sedamdeset metaka da mu je ruka bila amputirana od rafala. Nakon sat vremena jedan od dvojice (Pil) se vraća i siluje Dubravku na krevetu na kojem se nalazilo njeno desetomjesečno dijete. Počinitelji zločina su otkriveni i sudski postupak je proveden do kraja bez primjene Zakona o oprost. Presudu je donio Vojni sud u Bjelovaru u travnju 1992., a potvrdio Vrhovni sud 03.11.1992. Ovaj slučaj pokazuje da se pravosuđe moglo suočiti se s ratnim zločinima koji su se u to vrijeme događali ne čekajući 10-15 godina. Potrebno je napomenuti da je Majetić nakon 16 mjeseci pomilovan od strane Predsjednika Republike.

O Osijeku se u proteklom periodu puno pisalo kroz predmete „Selotejp“ i „Garaža“. Pripadnici Samostalne uskočke satnije Ivica Krnjak, Mirko Simić, Dino Kontić, Zdravko Dragić, Tihomir Valentić, Gordana Getoš-Magdić te Branimir Glavaš su nepravomoćno osuđeni za ubojstva i mučenja desetak osječkih Srba, dok bar još toliko ubojstava je dokumentirano, a nerazjašnjeno.

Zločin u Paulin Dvoru je unatoč blizini prve linije ratišta ipak u vrijeme počinjenja zločina bio pod nadležnosti Hrvatske vojske i policije. Dana 11. prosinca 1991. godine, nekoliko pripadnika 130. brigade Hrvatske vojske su dogovorili da odu u Paulin Dvor gdje su u jednoj kući, rafalnom paljbom iz automatskih pušaka i bacanjem aktiviranih ručnih bombi u prostorije kuće, usmrtili osamnaest civilnih osoba. Za taj zločin Županijsko državno odvjetništvo u Osijeku je podiglo 12. ožujka 2003. godine, optužnicu samo protiv Nikole Ivankovića i Enesa Viteškića koji su optuženi da su, 11. prosinca 1991. godine, u Paulin Dvoru, počinili kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva.

Županijski sud u Osijeku donio je, 08. travnja 2004. godine, presudu kojom je opt. Nikola Ivanković proglašen krivim na 12 godina zatvorske kazne dok je Enesa Viteškića oslobodio optužbi.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je, 10. svibnja 2005. godine, preinačio prvostupanjsku presudu u odnosu na opt. Nikolu Ivankovića, u dijelu odluke o kazni, te ga je osudio na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, a u odnosu na opt. Enesa Viteškića je ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje.

Postupak protiv Enesa Viteškića je trenutno na Vrhovnom sudu koji razmatra žalbu Županijskog državnog odvjetništva nakon presude Županijskog suda kojim je u ponovljenom postupku ponovno donesena oslobađajuća presuda.

Ovaj zločin u kojem je živote izgubilo 19 ljudi, civila je još grozniji zbog događaja koji su uslijedili nakon masovnog ubijanja.

Za zločin su ubrzo saznali viši časnici brigade, a onda i sam tadašnji zapovjednik Operativne zone Osijek, pukovnik Karl Gorinšek, koji je, prema vlastitom iskazu, odmah naredio istragu,

o svemu izvijestio Glavni stožer HV-a u Zagrebu, te naredio da se ubijeni pokopaju na obližnjem groblju.

Ipak tijela ubijenih su u crnim plastičnim vrećama, vojnim kamionom prebačeni u osječku vojarnu "Lug", gdje je za njih u jednom tamošnjem skladištu bagerom iskopana "grobница" na koju su navučena stara i rashodovana vojna vozila.

Vjerojatno se nikada ne bi pokrenula istraga i pitanje odgovornosti za zločin da 13. svibnja 2002., u mjestu Rizvanuši u Lici nisu pronađeni posmrtni ostatci Srba ubijenih u Paulin Dvoru. Tijela su tamo transportirana i zakopana u siječnju 1997. uz znanje vojnog i državnog vrha kako bi se zločin sakrio.

Na kraju, osuđen je samo jedan od počinitelja za zločin za koji su odmah svi znali, a za prikrivanje zločina i skrivanje tijela ubijenih u Lici nije odgovarao nitko niti je o tom pokrenuta istraga.

Četveročlana obitelj Olujić u Cerni nedaleko od Županje pobijena je 17.02. 1992. godine. Supružnici Radomir i Anica Olujić, te njihovo dvoje maloljetne djece Milena i Marko ubijeni su hicima iz vatrenog oružja u njihovoj kući u Radićevoj ulici 51a u Cerni. Tom prilikom su zločinci samu djecu izrešetali sa po jedanaest metaka. Zločin su pokušali sakriti miniranjem kuće s mrtvim tijelima, ali to im nije uspjelo zbog nestručno postavljenog eksploziva. Osim ubijanja, zločinci su ispremetali kuću u potrazi za zlatom i novcem. Presudom Vrhovnog suda iz veljače ove godine za zločin su osuđeni Tomislav Madi, Marijo Jurić, Davor Lazić, Zoran Poštić i Mijo Starčević. Ovaj zločin je došao do svog „pravosudnog“ kraja, ali kao i u mnogim sličnim slučajevima, službene osobe koje su bile u istrazi imale su saznanja o počiniteljima već u ljeto 1992. Na optužnicu se čekalo 15 godina.

Zločin se događao i u Gospiću. Iako se znalo od prvog dana za zločine, jer još 31. listopada 1991. podnesena prva kaznena prijava na suđenje se čekalo 10 godina. Suđenje „Gospićkoj skupini“ pred Županijskim sudom u Rijeci je bilo prvo u Republici Hrvatskoj za odvođenje i ubijanje hrvatskih građana srpske nacionalnosti. Tihomir Orešković, Mirko Norac i Stjepan Grandić su osuđeni na zatvorske kazne od zbog ratnog zločina počinjenog 1991. godine kad je rafalima je usmrćeno 20-ak srpskih civila u Pazarištu kod Gospića, a kasnije još toliko u Lipovoj Glavici.

Građani srpske nacionalnosti su odvođeni i iz Splita gdje su završavali u „Lori“. U knjizi "Rat koji nismo htjeli" Davorin Rudolf navodi da je u lipnju 1992.g., dok je bio ministar u Vladi nacionalnog jedinstva, zamoljen za intervenciju zbog ubojstva u Lori. Tu informaciju prenio je tadašnjoj Vladi nacionalnog jedinstva. Točan broj odvedenih Srba je nepoznat, a poznati slučaj „Lora 1“ je teretio optužene za smrt samo dvoje civila srpske nacionalnosti, Gojka Bulovića i Nenada Kneževića. Vrhovni sud je u tom predmetu 06.02.2007. potvrdio presudu Županijskog suda u Splitu u kojoj su osmorica bivših vojnih policajaca proglašena krivima za ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Posebno je žalostan slučaj obitelji Gašparević. Grupa ubojica je 7. veljače 1992. iz njihove kuće u Žrnovnici, pokraj Splita, izvela Vesnu i Đorđa Gašparevića. Njihova tijela, izrešetana mecima, pronađena su sutradan popodne na obližnjem smetlištu. Vesna Gašparević je satima umirala u mukama. Ni do danas njihove ubojice nisu otkrivene. Iako se zna da su u taj zločin, druga zlodjela i miniranja više od 30 obiteljskih kuća građana srpske nacionalnosti na tome području bili uključeni pojedini pripadnici Hrvatske vojske i policije. Otisci prstiju uzeti sa mjesta zločina izuzeti su među ostalim dokazima i poslani u Centar za kriminalistička vještačenja u Zagrebu, u veljači 1992. godine. Zapisnik o vještačenju navedenih otisaka poslan je iz Zagreba u Split tek u ožujku 2000. godine. Tek nedavno, sedamnaest godina kasnije, otprije dva mjeseca, navedeni otisci počinju se komparirati s

otiscima stvarnih osoba. Inspektora Iliju Grubišića koji je vodio istragu su 1994. oteli i mučili dva dana nepoznate osobe povezane sa zločinom, a i danas mu prijete da bi mogao doživjeti sudbinu para Gašparević.

Ubijanja su se događala i u Pakracu, a odvođenje, mučenja i egzekucije je provodio vod Vojne policije pri 76. samostalnom bataljunu Zbora narodne garde. Na Županijskom sudu u Požegi u 13. ožujka 2009. objavljena je presuda kojom su pripadnici Voda osuđeni na kazne zatvora iz razloga što su u studenom 1991. godine, u prostorijama ribarske kolibe u mjestu Ribnjaci - Marino Selo, pod sumnjom da mještani sela Kip i Klisa srpske nacionalnosti posjeduju naoružanje vojnog porijekla, protupravno uhitili i zatočili 24 civila od kojih je 7 od njih pronađeno mrtvo s prostrijelnim ranama i brojnim ozljedama od batinanja, 11 ih se još vodi nestalima, dok je 6 preživjelo.

U razdoblju od 1991. do 1993. u gradu Zadru i neposrednoj okolici, dakle na području koje je cijelo vrijeme rata bilo pod nadzorom hrvatskih policijskih i vojnih vlasti, ubijeno je desetak srpskih civila dok je minirano na desetke kuća izbjeglih Srba. Među neriješena ubojstva policija vodi likvidacije poput: Čedomira Alavanje, čije je mrtvo tijelo u siječnju 1991. pronađeno na cesti između Svetog Petra i Rašana; Krste Kosovića, kojeg su izrešetanog 25. studenog 1991. našli u jarku u gradskom predjelu Ričine; Radoslava Žeželja, koji je nađen mrtav 5. siječnja 1992. dan nakon što su ga osobe u maskirnim odorama odvela iz kuće; Vasilja Ležaje i Save Drače koji su ubijeni iste noći, 19. travnja 1992., nakon što su ih dan prije više osoba u maskirnim uniformama odvele iz svojih kuća u gradskoj četvrti Ploče; Radivoja Pandurskog, pronađenog 9. lipnja 1992. u kontejneru za smeće u stanju raspadanja. Pronađena su tek dvojica osumnjičena za ubojstvo Gojka Bjelanovića, ali još nitko nije osuđen.

Teško je nabrojati sva mjesta i sve zločine nad hrvatskim građanima srpske nacionalnosti u razdoblju od 1991. do 1993. na područjima hrvatskih gradova gdje nije bilo izravnih borbi i ratnih stradanja (kao i ona koja su se desila poslije 1995., kada su mete bili srbi povratnici). Tako npr. prema MUP-ovoj evidenciji od 42 neriješena ubojstva iz 1991. i 1992. u Vinkovcima, desetak ih je svrstano među neidentificirane žrtve, dok su svi ostali srpske nacionalnosti. Ovaj sažeti pregled prikazuje da se radi o raširenoj i masovnoj pojavi koja ne samo da u vrijeme događanja nije sankcionirana već se može reći da je bila tolerirana uz razumijevanje svih društvenih struktura.

Ona suđenja koja su i provedena pri Vojnim sudovima završavala su primjenom Zakona o oprostima čime su počinitelji ostali nekažnjeni.

Jedan od svjedoka krvavog ubojstva Sajke i Miše Raškovića, Mihajla Šeatovića i Ljubana Vujića, Borislav Tutić na pitanje načina postupanja sa sumnjivim licima, odgovara da je naredba bila u prvo vrijeme da se takva lica na licu mjesta odmah likvidiraju tj. ubiju, dok je kasnije postojalo uputa da se takve osobe privode. Počinitelji zločina nisu osjećali niti su smatrali da su počinili zločin stoga se nisu kajali. Praksa nezakonite primjene Zakona o oprostima je dovela do toga da je Dubravko Leskovar sudjelovao u ubojstvu sedam osoba u dva zločina i u oba postupka je pušten.

Takvi događaji su u srpskoj zajednici u razdoblju 1991. do 1995. budili osjećaj nezaštićenosti, nesigurnosti, straha i panike iako su željeli ostati u svojim domovima. Rezultat tog straha je i napuštanje gradova u kojima su živjeli. Stoga veliki broj stanova i kuća je zamijenjeno ili jednostavno napušteno u strahu da se spasi živa glava. Broj slučajeva otkazivanja stanarskog prava zbog napuštanja stanova procjenjuje se na oko 23.800 slučajeva u

gradovima izvan područja ratnog djelovanja. Izuzetno je velik broj nasilnih deložacija koje su u mnogim gradovima (Zagreb, Split, Zadar, Karlovac, Osijek, Dubrovnik, itd.) koje su provodili pripadnici HV i Vojne policije HV-a, pri kojima su stotine i stotine porodica tjerane iz stanova, još jednom, bez ikakve pravne osnove, bez mogućnosti žalbe ili pravne zaštite, vrlo često uz primjenu nasilja.

Odgovornost države

Mali broj obitelji građana srpske nacionalnosti čiji su članovi ubijeni od strane hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga je podnio tužbe radi naknade štete, nama je poznato tek oko 80 tužbi. Ustavna odluka u predmetu Mileusić je pokazala što ih očekuje na kraju - odbijanje tužbe zbog zastare ili zbog toga što se radi o šteti koja nije prouzročena kaznenim djelom obzirom da je kazneni postupak obustavljen.

Osim zastare, najveći problem oštećenih je teškoća da dokažu odgovornost države koja je sebe zaštitila zakonima.

Zaštitu joj pruža i sudska praksa dosadašnjim presudama.

Nakon što je u večernjim satima 15.11.1991.godine grupa u vojnim uniformama sa crnim maskama na glavi upala u kuću Voje Jelića (rođ. 1931.) u Sisku i odvela ga. Njegovo mrtvo tijelo je pronađeno 9.2.1992. Uzrok smrti strijelne rane glave i grudnog koša. Županijski sud u Sisku donosi dana 22.03.2007.godine presudu kojom potvrđuje Općinskog suda da se tužbeni zahtjev odbije te daje svoje mišljenje o predmetu.....*nema dokaza da su ubojstvo počinili pripadnici hrvatskih oružanih snaga i nema dokaza da se radi o ratnom zločinu, već o kaznenom djelu ubojstva pa je dakle nastupila zastara za podnošenje zahtjeva za naknadom štete.*

Ukoliko je pak nedvojbeno bilo da se radi o pripadnicima hrvatske vojske ili MUP-a oštećeni su morali dokazati da je šteta nastala u vojnoj ili redarstvenoj službi ili u svezi s tom službom obzirom na vrlo usko tumačenje odgovornosti od strane Državnog odvjetništva koje je odbilo nagodbu u predmetu „*Roma iz Siska Đorđa Mitrovića kojeg su na nasipu uz Savu u ožujku 1992. godine ubila su trojica pripadnika Hrvatske vojske. Za taj zločin su na Županijskom sudu u Sisku 2005. godine proglašeni krivima i služe odgovarajuću kaznu. Državno odvjetništvo odbijanje nagodbe objašnjava time što je "razvidno da su proglašeni okrivljenici štetu počinili u slobodno vrijeme", odnosno, "šteta nije počinjena u vojnoj ili redarstvenoj akciji pripadnika HV-a niti u vezi s tom službom pa ne postoji odgovornost RH za štetu..."*

U predmetu Šeatović je na nedvojben način utvrđeno uvidom u kazneni spis broj: K-42/92 Vojnog suda u Zagrebu da su počinitelji ubojstva supruga tužiteljice bili pripadnici hrvatske vojske, ali su postupali bez naredbe zapovjedništva jedinice kojoj su pripadali, te nema nikakvih dokaza ili indicija za drukčije činjenično stanje. Pravilan je zaključak da tuženica (RH) ne može odgovarati za počinjenu štetu tužiteljici stoga što šteta nije počinjena u vršenju vojne službe ili u svezi tom službom.....ŽS u Sisku, GŽ-494/2005 od 18.svibnja 2006.god. (predmet Šeatović). Može se, dakle, zaključiti ubojice su u akciju išli samostalno, naredbu nisu imali već samo usmenu uputu da sumnjiva lica odmah likvidiraju.

I slučaj obitelji Zec nije završio presudom kojom je utvrđena odgovornost države, niti je zaključena izvansudska nagodba kojom bi država preuzela odgovornost. Državno

odvjetništvo nije prihvatilo ponudu za izvansudskom nagodbom s dvoje preživjelih članova zagrebačke obitelji Zec koji su od države tražili odštetu za smrt roditelja i 12-godišnje sestre.

Nesporno je da su članovi obitelji Zec ubijeni oružjem koje je pripadalo pričuvnom sastavu MUP-a, kao i da su majka i kćer policijskim vozilom prevezene u planinarski dom Adolfovac na Medvednici kraj kojega su pronađena njihova tijela. Ipak, Državno odvjetništvo je nagodbu odbilo smatrajući da je nejasan motiv ubojstva i jesu li pripadnici rezervnog sastava MUP-a ubili u obavljanju službe ili u svezi sa službom ili su, pak, zločin počinili izvan službe, kao civili.

Vlada Republike Hrvatske je 29. travnja 2004 na svojoj sjednici donijela odluku o isplati jednokratne novčane pomoći članovima obitelji Zec u iznosu od 1 500.000 kuna. Sredstva su dodijeljena kao pomoć za podmirenje troškova života budući da su kao maloljetna djeca ostala bez hranitelja i ikakvih izvora sredstava za život .

Oštećeni, kojima su najbliži stradali u mjestima gdje nije bilo izravnog ratnog djelovanja je skoro nemoguće dokazati odgovornost države čak i u slučajevima gdje postoji presuda u kaznenom postupku kojom je utvrđeno tko je počinitelj.

Ustavni sud

Odvođenja, mučenja i likvidacije građana srpske nacionalnosti su bile masovna pojava za koja su znali sve državne i društvene strukture tog vremena. Odvjetnik Slobodan Budak je još 31. 10. 1991. podnio kaznenu prijavu za ubojstva u Gospiću koja su se dogodila 5 dana prije, a za koje je osuđena poslije „Gospićka skupina“, tadašnjem pomoćniku ministra unutarnjih poslova Ivanu Jarnjaku. Vlada, Predsjednik Republike, policija, državno odvjetništvo sve institucije države koje su imale zadatak štiti svoje građane i provoditi zakone su znale za zločine.

Postupci se nisu pokretali, a iznimke koje su i došle do suda rješavane su zloupotrebom instituta oprosta koji se na takve slučajeve nije mogao primijeniti.

Predmetne Odluke koje je Ustavni sud donio, zatvorile su krug pravnih mogućnosti oštećenih koji više nemaju nikakve instrumente da s uspjehom poduzmu bilo koju pravnu radnju u kaznenom ili građanskom postupku u Republici Hrvatskoj.

Ponajviše ipak čudi i zabrinjava pogrešna odluka Suda da se ne upusti u ocjenu merituma tužbe u predmetu Šeatović/Vujić , a suhoparno navođenje odredbe o iscrpljenosti pravnog puta je neozbiljna i neodgovorna za instituciju Ustavnog suda. Takva formulacija može biti razlog za neprihvatanje odnosno odbacivanje tužbe, ali to ne može niti smije spriječiti Ustavni sud da se u obrazloženju ne očituje o meritumu, da odluka bude interpretativne naravi. Takav pristup je bio dosad uobičajen u skladu sa praksom Ustavnog suda. Sud je mogao konstatirati da pravni put nije iscrpljen, ali Ustavni zakon o Ustavnom sudu pruža mogućnost da se razmatra predmet i prije no što je iscrpljen pravni put primjenom čl. 63. u slučaju kad se osporenim pojedinačnim aktom grubo vrijeđaju ustavna prava, a potpuno je razvidno da bi nepokretanjem ustavnosudskog postupka za podnositelja ustavne tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice. Ipak, sud se odlučio na potpuno izbjegavanje odlučivanja i zauzimanja stajališta, a time i izbjegavanje ispunjavanja svoje ustavne dužnosti čime je zatvoren pravni put strankama. Samo rješenje je još čudnije kad se

uzme u obzir da je Ustavni sud već ranije zauzimao stav o primjeni Zakona o oprostima. Stoga, nikakva pravna ni proceduralna akrobatika ne može amnestirati Ustavni sud od činjenice da se propustio očitovati o meritumu tužbe i dati objašnjenje strankama koje su mu se obratile kao zadnjoj prilici da dosegnu pravdu nakon 18 godina, makar ona bila deklaratorne naravi. Time ovaj slučaj postavlja pitanje vjerodostojnosti Ustavnog suda kao institucije koja promiče i štiti vladavinu prava.

Ako ćemo imati razumijevanje za Vojni sud u Zagrebu godinu koji je zlorabio Zakon o oprostima i ratnu 1992., ne možemo to prihvatiti i u 2009. od Ustavnog suda.

Ipak, za ovakve odluke nisu krivi isključivo suci već političari koji biraju suce bez pravih kriterija, nemajući predstavu o Ustavnom sudu kao nezavisnoj instituciji visokog, stručnog i moralnog autoriteta koja svojim djelovanjem pruža pravnu sigurnost i zaštitu temeljnih sloboda i prava svih građana, ukratko vladavinu prava.

Novi postupak

Županijsko državno odvjetništvo u Sisku 30.07.2009. podnijelo je Istražnom odjelu Županijskog suda u Sisku dva istražna zahtjeva protiv ukupno šest nekadašnjih pripadnika 1. gardijske brigade - Tigrovi zbog sumnje u počinjenje ratnog zločina protiv civilnog stanovništva na području Novske u studenom i prosincu 1991. godine. Prvi istražni zahtjev se odnosi na četvoricu hrvatskih državljana (1949., 1973., 1965. i 1965.) u slučaju Šeatović/Vujić dok se drugi odnosi na dvojicu hrvatskih državljana (1971. i 1972.) osumnjičenih u slučaju Mileusnić.

Marica Šeatović, Ana Vujić i Petar Mileusnić su poduzeli sve što im je bilo na raspolaganju da dođu do pravde. Dalje više ne mogu sami. Državi ostaje zadaća ukoliko se stvarno želi razračunati sa zločinom kojeg je dosad štitila da pronađe put kažnjavanja ubojica koji su ubijali u njeno ime pod krinkom domoljublja.

Način kako da se provede postupak protiv ubojica koje su puštene nezakonitom primjenom Zakona o oprostima već ranije je pokazao predmet ratnog zločina u Čepinu. Državno odvjetništvo je podnošenjem istražnog zahtjeva krenulo od samog početka

U Čepinu je u razdoblju od 20. do 25. 11. 1991. je ubijeno osam civila srpske nacionalnosti. Fred Marguš je 20.11.1991. ispred vatrogasnog doma u Čepinu pred više osoba ustrijelio Vukašina i Svetozara Bulata. Vukašin nije odmah preminuo pa kad se Marguš vratio na mjesto zločina i ugledao da mu devetogodišnji sin Slaven Bulat pokušava pomoći, ponovno puca i ubija Vukašina, a devetogodišnje dijete ranjava.

Već slijedećeg dana, uz prijetnju oružjem zatvorio je bračni par Nedjeljku i Nikolu Vico. Držao ih je svezane, zaključane bez hrane i vode uz prijetnje i batine. Nakon dva dana sa još jednom osobom ih je odveo u šumu gdje ih je likvidirao.

Marguš na tome nije stao već zatvara bračni par Stevana i Dragicu Gvozdenović i njihovog rođaka Ljubomira Grandića. Nakon mučenja ih odvodi na polje izvan Čepina gdje ih unatoč zapomaganju i molbama, likvidira.

Krvavi pohod Marguša se nastavlja zajedno sa Tomislavom Dilberom kad presreću Savu Pavitovića kojeg ubrzo likvidiraju sa nekoliko hitaca iz pištolja.

Vojno državno odvjetništvo je podignulo optužnicu broj KT-440/93 protiv Marguša te je proveden i sudski postupak broj K-4/97 radi ubojstva Svetozara i Vukašina Bulata, Nedjeljke i

Nikole Vico. Optužnica je zločin kvalificirala kao kazneno djelo protiv života i tijela, ubojstvo. Postupak je okončan pravomoćnim rješenjem Županijskog suda u Osijeku broj Kv-99/97 (K-4/97) od 24.06.1997. primjenom Zakona o općem oprost.

Iako je postupak obustavljen pravomoćnim rješenjem Županijsko državno odvjetništvo iz Osijeka, podiglo je novu optužnicu br. K-DO-54/05, OD 26. 04. 2006 kojim je Freda Marguša zajedno sa Tomislavom Dilberom optužilo za ratni zločin protiv civilnog stanovništva.

Županijski sud u Osijeku donosi presudu od 21.03.2007, broj: K-33/06 kojom prihvaća shvaćanje da primjena Zakona o općem oprost, ne isključuje donošenje osuđujuće presude za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva jer se ne radi samo o djelu protiv života i tijela, nego o djelu koje je istovremeno upravljeno i protiv čovječnosti i međunarodnog prava za koje kazneni progon ne zastarijeva i koje je RH, po međunarodnom pravu, dužna goniti.

Vrhovni sud Republike Hrvatske 19.09.2007. potvrđuje takvo shvaćanje obrazlažući povodom žalbe Marguša da je povrijeđeno načelo „ne bis idem“ da se ne radi o istom kaznenom djelu. Vrhovni sud nadalje ističe *kako je u konkretnom slučaju činjenični opis kaznenog djela, a i pravna kvalifikacija tog kaznenog djela u odnosu na raniji postupak drugačija i to na način da je kriminalna količina za koju se optuženik Fred Marguš tereti značajno šita i drugačija od one ranije (spis K-4/97), ne radi se o presuđenoj stvari i zato nije počinjena niti povreda kaznenog zakona.*

Ustavni sud je zauzeo slično stajalište u Odluci broj U-III / 791 / 1997 od 22.05.2009. u predmetu ubojstva Josipa Reihl-Kira.

Uspoređujući čepinski predmet sa zločinom u Novskoj može se zaključiti da unatoč činjenici da su postupci završeni pravomoćnim rješenjem o obustavi postupka primjenom Zakona o oprost, državno odvjetništvo ima mogućnost podizanja nove optužnice. Ostaje da se vidi hoće li Županijski sud u Sisku prihvatiti istražni zahtjev i hoće li ovaj put cijeli postupak rezultirati presudom.

Nameće se pitanje, što se čekalo? Možda odluka Ustavnog suda koja je na kraju bila razočaravajuća. Obitelji žrtava predugo čekaju da institucije pravne države u kojoj žive cijeli svoj život počnu „funkcionirati“.

**SRPSKO NARODNO VIJEĆE
PREDSJEDNIK**

Dr.sc. Milorad Pupovac

Dostavljeno na znanje:

- Uredu Predsjednika Republike Hrvatske
- Ustavnom sudu Republike Hrvatske
- Vrhovnom sudu Republike Hrvatske
- Potpredsjedniku Vlade prof. dr.sc. Slobodanu Uzelcu
- Ministarstvu pravosuđa
- Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske